

Moór Család történetének kutatása 2000. szeptember

Az Ósfa XIV nemzedékre

(Rövidítések: T.: Tapolca, Bp.: Budapest, R.: Rohonc, A.: Alsóőr, F.: Felsőőr.: M.: Monyorókerék.: Ö: Örisziget)
 Dr. Várkonyi Tibor (Bp 1971) ⇒ Bátai Rozália (Bp 1944) ⇒ Moór Rozália (T 1914 - Bp 1999) ⇒
 Moór Mihály (T 1872 - T 1945) ⇒ Moór Bálint (T 1837- T 1916) ⇒ Moór Mátyás (T 1808 – T 1854)
 ⇒ Moór Ferenc (T 1788 – T 1819) ⇒ Moór István (T 1754 – T 1812) ⇒ Moór Mátyás (?kb R 1720-?)
 ⇒ innentől bizonytalan Moór György (.....) ⇒ Moór Tamás (.....) ⇒ Moór János (.....) ⇒
 Moór Bálint (.....) ⇒ Moór Vitus (.....)

Helytörténeti kutatás

(legfontosabb forrás, amely szinte mindenhoi forgatható: Ladislaus Trieber: Die Obere Wart, Oberwart-1977)

Figyelemmel arra, hogy Matthias Mór „Rochonsiensis” született az 1744-es házassági bejegyzés szerint, a család nyomai *Tapolcáról Rohoncra* 1 vezettek. Rohonc az örvidék része, ezért az örvidéki speciális jogállású nemesek vizsgálata során megállapítható, hogy Rohoncra is csupán beköltözés történt, a Moór család eredeti lakhelye valószínűleg *Őri-sziget* 2 volt. Ez azért valószínű, mert 1549-ben „Sigeten” élt egy Mwor 3 elnevezésű család, amely ezt követően átköltözött az közel található *Alsóőrre* 4. Figyelemmel arra, hogy „Sigeten” 1549 után Mwor család nem élt, ellenben Alsóőrön már 1582-től igen, a költözés felettébb valószínű. Meg kell jegyezni azonban, hogy *Felsőőrön* 5 1549-től élt egy „Merth” elnevezésű család, csekély valószínűséggel ősrökség állhat fenn közte és a Mwor-ok között.

A nemesi összeírások adatai tágítják a letelepedési kört, mert az 1658 évi nemesi összeírás Muer Hantz (Moór János) *Monyorókerék* 6a adózói között tünteti fel. Érdekes lenne részletesebben megvizsgálni, hogy néhány soproni polgárcsaláddal állunk-e rokonságban 6b, illetve hogy vajon milyen kapcsolatban állnak a Családdal a *Pinkaóváron* élt malomtulajdonos Mwer Jerik (1576), a liber Muer Kristóf (1697); *Csejkén* élt és „pénzt fizető” Muer Lörincné (1601); *Velegen* élt és zálogos telekkel bíró Moar André (1662). 6c

Névformák

A családi nevet kutatásom során a következő alakokban találtam meg (első előfordulás jelölve): Mwor (1549), Mwer (1576), Muer (1582), Muar (1611), Moar (1662), Moor (1696), Mór (1714), Mur (1754), Muor (1824), ezen felül rendszertelenül előfordultak még: Moór, Mor, Mohr, Mühr, Müer, Müier. (15 forma)

Megj.: A fenti nevek közül a Mwor 1549-ben Sigeten, Mwer Pinkaóváron (1576), Moar (1662) Velegen fordul elő, a többi Alsóőrön.

A fent felsorolt nevek közül a Müer (esetleg Müier) vonalon sikerült a feltételezett címerpecsétet megtalálni (lásd okiratoknál).

1. Rohonc: ma Rechnitz, Ausztria kb. 3 km a határtól

2. Őri-sziget: ma Siget i.d. Wart, Ausztria

3. Mwor: a korabeli „w” hang a mai „ú”-nak felel meg, tehát a mai kiejtési szabályok szerint: Múor

4. Alsóőr: ma Unterwart, Ausztria

5. Felsőőr: ma Oberwart, Ausztria

6a. Monyorókerék: ma Eberau, Ausztria

6b. Házi Jenő: Soproni polgárcsaládok 1535-1848 II. kötet; Mur családok 8053-8057 sorszárok alatt

6c. Ma mind Ausztria területén vannak: Pinkaóvár (Burg), Csejke (Eisenberg), Velege (Welgersdorf), forrás: Zimányi Vera: A Rohonc-Szalonaki uradalom és jobbágysága a XVI-XVII. században (Akadémiai Kiadó 1968)

Nemesi összeírások

A Moór család jól szervezett, kisebb létszámú család lehetett, mert a nemesi összeírások (1441, 1658, 1698, 1733, 1754) 7 során mindig csak egy Moórt tüntettek fel, azaz valószínűleg mindig egy családfő alá tartoztak, így: Muer Hanz, Muer Tamás, Muer György stb. Figyelemmel azonban a családfők alá történő besorolásra, *eddig nem sikerült folytatni Moór Mátyás családfáját, csak azt lehet valószínűsíteni, hogy a születésekor nemesi összeírás során családfőként jelölt Moór György fia, unokája volt.* 8, 9, 10,

Alsóőrön a Moór családok száma:

1582:1	1601:2	1611:2	1626:-	1696:1	1714:1
1726:1	1754:1	1782:3	1784:1	1790:1	1810:1

A mórok (érdekes kérdések felvetésére)

1. Arab származás

A Szahara nyugati részén élő nomádok összefoglaló neve a mór vagy mauri. Spanyol nevük: moros, latin nevük: mauri.

Az angol irodalomban a marokkói elnevezés helyett a moor elnevezést honosították meg.

Az arabok isz. 732-ig nyomultak be az Ibériai félszigetre, akkor azonban a poitiers-i csatában a frankok végleg megállították őket. A Mauritániából és Maghribból érkező mórok megmaradtak az Ibériai félszigeten és beolvadtak az őslakosságba a Kordovai Emirátusban (hercegség). 11, 12

A magyarok a rabszolgaszerző kalandozás során eljutottak 942-ben a Kordovai Emirátus területére is, annak belsejébe. Ezt követően onnan rabszolgaként hurcolják el a mórokat, akiket később az egyszerűség kedvéért Mórnak neveznek. Ugyanez játszódik le a frankok közreműködésével, és így kerülnek a mór származású, esetleg „Mórnak” nevezettek a mai Németország területére.

Ezen felvetéseknek csupán gondolati alapjai vannak.

7 Érdekes, hogy a legkidolgozottabb forrás –lásd Trieber – elmulasztja megjelölni Baán Kálmán: “Vas vármgye 1554. évi nemesi összeírása (birtokos és egytelkes nemesek)” elnevezésű munkáját –Családtörténeti Szemle 1940.V-X; különlenyomat- Ebben Baán kimutatja Csánki Dezső forrásaira hivatkozva, hogy “Felsew Eur” ill “Felsewewr” (Felsőőr) 1441- évi nemesi összeírásában szerepel egy “Mer... Bálint” nevű személy. A kipontozás jelenthet okirati hibát, olvashatatlanságot, de mivel nagyon hasonlít a családi nevünkre, forrásaim közé felvettem ezt a nevet is.

8 Megjegyzem, hogy a Magyarországi oklevelekben 1486-ban jelenik meg a név említése Mór illetve Moór alakban. Dictus névként 1408-ban jelölik leghamarabb. Mindezen megjelöléseknek azonban szoros kapcsolatát a családunkkal kimutatni eddig nem állt módomban.

9 A Mór név a névtudomány szerint lehet apanév is, azaz valamely őst Mórnak hívtak és a család felvette a nevet, majd örökölte. Fehér megyében található Mór (Moor a középkori oklevelekben) község is ilyen apanévből eredeztetni magát.

10 Érdekes a név német jelentése: moor: láp, mocsár; mohr: néger, szerecsen; mur: Mura. A korábbi németalföldön (pl. ma Bréma és környéke) kis körzetben tömegesen fordulnak elő moor-nevet tartalmazó városnevek.

11 A megszűnt Maghrib ma: Marokkó, Algéria, Tunézia.

12 A mórok genetikai nyomait leginkább a mai Andalúziában lehet kimutatni.

2.Német származás

Hosszasan lehetne tárgyalni az erre a kérdésre vonatkozó irodalmat, jelen esetben csak néhány érdekes vonalára hívom fel a figyelmet.

a.) *Tirol, az ősi nemesség*

Tirol, Graubunden területén élő grófi Család (Mór illetve Mohr néven) 1365-ben részesült címerben és nemességben. Ősfájuk szerint az ősi Mauris (!) családból származnak Hetrúriából.

b.) *Mor Sunneg und Morberg*

II. Leopold 1790-ben megadományozza a magyar (?) Josef Ritter Mor von und zu Sunneg und Morberg-et nemességgel, címerrel. A címeradomány megítélésem szerint egyedülálló az európai heraldikában, mert benne egy szerezcsen asszony gránátalmával látható. Nem a mi családunk.

Igazi eredetünk

(Források: Dr. Csánki Dezső: Magyarország Történelmi Földrajza a Hunyadiak korában II-1894-.; Ladislaus Trieber: Die Obere Wart –1977-; Fényes Elek: Magyarország Geographiai Szótára – 1851-; Mályusz Elemér: Zsigmond király uralma Magyarország 1387-1437 – 1984-.)

1270-ben V. István (ur.:1270-1272) a monyorosdi besenyőknek, a Vas vármegyei mai őrségi lakosok elődeinek, őrnagyaik irányába való kötelezettségeit oklevélben határozza meg, ezzel közvetetten utalva arra, hogy az örök nemesi kiváltságokat élveztek korábban is. 13

Az Árpád-ház kihaltával a belzavarok lecsillapítása után Károly Róbert (I. Károly) az északi német támadások kivédésére a már az 1200-as években Borostyánkő (Borostyán) és Németújvár (Uyvar) közötti területre letelepített szabadalmas határőröket, úgynevezett *királyi öröket* (spiculatores nostri) 1327. július 01. napján Visegrádon a királyi nemes szolgák körébe emelte 14a,14b, 14c , és összevonta őket a mai Alsóőr és Felsőőr területére. I. Károly rendelkezésében utal arra, hogy a királyi örök már IV. Béla (ur.:1235-1270), V. István (ur.:1270-1272) és IV. László (ur.:1272-1290) uralkodása alatt is bírtak nemesi kiváltságokkal, **de ezen felül egyszersmind az országos nemesek közé sorozza őket és részükre külön őrnagyságot (15) szervez**, ami a fordítások szerint azt jelenti, hogy az őrnagyukká jelöli ki Felső-őri Péter fiának Miklós ispánt (comes), és meghagyja neki, hogy a békétlenségek idején szétszéledt határőrnépeket telepítse vissza a területre, a szomszédosok határaitól különítse el őket ,és tartsa meg őket régi szabadságaikban.

I. Károly e szabadságlevelét az Alsó- és Felső-Őr nemesei 1436-ban iratták át a vasvári

13. Hazai Okmánytár VIII. kötet 127-130 oldalak (MTA 1891)

14a. Codex Diplomaticus Hungariae Ecclesiasticus ac Civilis –Tomi VIII. volumen III.178-180 –Budae –1832-

14b. Anjou-Kori Oklevéltár XI.343 sorsz. –szerk.:Almási Tibor

14c. Dr. Borovszky Samu: Vasvármegye –1898- 547 o. (sorozat: Magyarország Vármegyéi és Városai)

15. Őrnagyság az átíratban: Eőrnagyságh

16. Az 1436-os átírás előtt azonban 1427-és 1428-ban Németújvár, 1441-ben Kőszeg vár uradalmához tartoztak, illetve 1496-ban Veresvár uradalmához sorolták őket.

káptalannal. 16

Nemesség időleges elvesztése

Az örök 18 faluban éltek egy közösségben. Őseik még *a várrendszer meghonosodása előtt határvédelemre kötelezve, a székelyekhez hasonló kiváltságos helyzetükben szabadoknak és teljes értékű könnyű fegyverzetű katonáknak számítottak* 17 a

1391-ben Sárói László temesi ispán valamennyiüket, az egész tájjal, minden fekvőségükkel együtt *mintha jobbágyok volnának adományul kérte és kapta a királytól*. Az örök nemcsak Sárói beiktatásakor tiltakoztak, hanem 1392 februárjában Zsigmond király előtt is egy emberként (universalis) hivatkoztak arra, hogy ők szabadok, és csak az officium speculationis ellátása a kötelességük, soha senki birtokában nem voltak. Zsigmond királyt a jelenlévő preláthusok, bárók és a főkancellár helytelen döntésre bízatták, mert ezek felhívására Zsigmond az örökre örök hallgatást parancsolt. Ezzel teljesedett be a családunk sorsa is, jobbágysorsba taszította a király őket a Sáróival azonos érdekű oligarchia nyomására.

Figyelemmel a jogfosztás rendkívüli törvénysértő voltára, megjelölöm az ezt a cselekményt szentesítő okiratokat. Ezek az okirati bizonyítékok többnyire a Balassa Család családi levéltárában találhatóak meg:

1391. július 03. Buda:

Zsigmond elcsereéli Sárói Lászlóval Világos váráért és Fehérvárért és Vas megyei Újvárat és Kőszeg várost. (okl.: 1406.02.26.)

1391. augusztus 14.

Esztergomi káptalan levele Zsigmond királyhoz, amely szerint a július 03.-i parancs alapján beiktatta a temesi ispánt az új adományba (megjelölve „Ewr” is) (okl.:1392.04.08.)

1392. február 08. Kismarton:

Az eladományozásuk miatt tiltakozó zalaöröket örök hallgatásra kötelezi Zsigmond király és meghagyja őket Sárói László birtokában. (okl.:1393.04.26.-i átiratot megerősítik 1406-ban)

1393. január 20. Buda:

Zsigmond levelében az esztergomi káptalanhoz megállapítja, hogy Sárói László elmulasztotta magát beiktatni az adományba, de tekintettel az érdemeire, a korábbi döntését helybenhagyja, és felhívja a káptalant a beiktatás mihamarabbi foganatosítására, azzal, hogy *hagyja figyelmen kívül a spiculatorok ellentmondását*. (okl.:1393.02.15.)

1393. február 15.

Esztergomi káptalan jelenti, hogy a birtokbavétel megtörtént ellentmondás nélkül. (okl.:1406.01.29.) 17 b, 17c

Nemesség visszanyerése

Ezen ör-családoknak az időközben jogtalanul jobbágysorsba kényszerített leszármazottai (65 különnevű család) **1582. február 28. napján Rudolf királytól nemességet és birtokot kaptak (nova donatio), amelyet 1611. február 16. napján erősítettek meg**, figyelemmel az időközbeni beházasodások nagy számára. A névsorba szedett családok között a 42. helyen szerepel a Műer Család, ezt követően a nemességünkben megszakadás nem volt. Tekintettel arra, hogy 65 család kapott nemességet egy okiratban, így a családra vonatkozó források nagyon nehezen kutathatók. A nemességgel kapcsolatban a következő lényeges források voltak megtalálhatók:

Nagy Iván: Magyarország Családai című könyve XI kötete 583 oldalán megtudhatjuk, hogy a Felső-Öri Műer család egyike az 1582-es adományozott családoknak.

Kempelen Béla: Magyar Nemes Családok VII. kötetében utal arra, hogy

- a Moór család vasvármegyei birtokadományos család,
- a Műer család egyike a felsőöri birtokadományos családoknak. 18, 19

17a. A szerzők egy része székely eredetűnek tekinti a határöröket.

17b. Zsigmondkori Oklevéltár I. (1387-1399) 2122, 2181, 2379, 2791, 2833

17c. Az okirat: Codex Diplomaticus Hungariae Ecclesiasticus ac Civilis Tomi X. Volumen II.44-45, -Budae 1834 -

18. Kempelen utal arra, hogy az 1754-55 évi országos nemesi összeíráskor Vas megyében igazolja nemességét Műer

Balogh Gyula: Vasvármegye Nemes Családai –1894-, 101 oldal

- 1731 Moór György Brezóccon található,
- 1733 Moór György Alsóőrön lakik.²⁰

Dr. Illési János – Pettkó Béla : Királyi Könyvek 1527-1867, 147 o.

Müer György nemességét igazolta Bécsben, 1763.10.12. napján (XLV.453.1.47.s)

Címer, címerpecsét

Három lehetséges címerre bukkantam, ezek közül a Pest Megyei Levéltárban két bírósági iraton található vörös viaszba ütött pecsét tartalmazza legvalószínűbben a családunk pecsétjét. ²¹

1. Pest Megyei Levéltár Mühr de Felső-Eőr (másként Müer) címerpecsétje

Azonos címerpecsét szerepel 1804-es peres iraton Antonius Mühr notariustól, és az 1843-as peres iraton Mühr Ferenc gondnoktól.

A címert a csatolt Okirattárban találhatjuk meg fekete-fehérben.

2. Pest Megyei Levéltár ügyvédek hagyatéka 902 sorszám alatti Mohr pecsét

A címert a csatolt Okirattárban találhatjuk meg fekete-fehérben.

3. Müier Márton és Mihály címereslevele

I. Lipót császártól Bécsben 1675. szeptember 14. napján kapták Zala és Vasvármegye területére. Ez az egyetlen adomány amelynek címeréről leírás maradt:

„Kék udvarban, zöld téren, kitűnő növésű előkelő ifjú, magyar módra, vörös felöltőben, sárga csizmásan, fején czobolyprémes, három darutollal ékesített süveg, jobb kezében kardot villogtat, a ballal övét tartja.

A sisak koronáján ágyékával, különben az alsóhoz mindenben hasonló ifjú emelkedik föl.

Foszladék: jobb oldalt: arany-kék; bal oldalt: ezüst-vörös”

²²

Zárogondolatok Honfoglalás és Államalapítás-kori időkről

A Honfoglalást megelőzően határnépekről ír V. (Bölcs) Leo (bizánci császár, élt 866-911) „Taktika” című munkájában. Néhány szerző úgy véli, hogy ezek a határnépek azonosak a későbbi zalaőrökkel. Ami bizonyítható, hogy a határőrnépek feladata (így feltehetően a mi családunknak is) 955-ig a seregek és a vastelepek őrzése volt. Ezt követően bízták rájuk a só őrzését is, miután Taksony szervezte át a határőrséget. Az első oklevél a „gyepüelvén” örökdő népről 985-ben kelt. ²³ Az őrzési feladatok fontosságát és a határőrök jogállásának milyenségét jól jelzi, hogy a megye területe és az őrség területe teljesen elhatárolódott egymástól. ²⁴

György. Ez a nemesség a legfőbb helyen 1763.10.12. napján nyert igazolást.

19. Kempelelnél utalás történik arra, hogy a címerpecsét Pest megye levéltárában található.

20. Balogh itt jelzi, hogy Moór Anna a magyar nemzeti színészet úttörője is ebből a családból származik.

21. Pest Megyei Levéltár: Polgári Perek fasc. 178. Nr. 85; fasc. 255. Nr.32 jelzet alatt

22. Balogh Gyula: Vasvármegye nemes családai, 227 o.

23. Herényi István: Magyarország Nyugati Végvidéke 800-1242, 43 o.

24. Archeológiai Értesítő 1931., 119 o.